

Tiivistelmät korkeakoulujen kyselyn vastauksista oppijan omadataan liittyen

Korkeakouluille toteutettiin vapaamuotoinen Webropol-kysely keväällä 2021, jossa pyydettiin näkemyksiä oppijan omadata -kokonaisuuteen sekä kahdeksaan laajempaan Digivision tarkastelunäkökulmaan, joista pyydettiin näkemyksiä säädösten muutostarpeiden osalta. Vastauksia saatiin asiantuntijoilta 20 korkeakoulusta ja SYL:sta. Niistä on kirjoitettu erilliset Digivision 2030:n wiki-sivustolla julkaistut raportit, joista tämä on toinen.

Tässä raportissa kukin luku alkaa Digivision lainsäädännön muutostarpeita varten kirjoitetun selvitysluonnoksen sisällöllä. Korkeakoulujen vastaukset on tiivistetty kunkin luvun lopun otsikon *näkemykset korkeakoulujen kyselystä* alle.

Dokumentti sisältää korkeakoulujen näkemykset koskien Digivision oppijan omadataa.

1 Oppijan omadata

Digivisiossa määritellyt tavoitteet:

Oppija saa käyttöönsä oman oppimisdatansa ja -profiilinsa sekä uusimman tiedon työmarkkinoiden kehittymisestä. Näiden avulla hän voi suunnitella ja täydentää osaamistaan elämänsä kaikissa vaiheissa.

Oppija saa tarpeidensa mukaisesti neuvonta-, ohjaus- ja tukipalveluita. Tavoitteena on tukea yksilön edellytyksiä ja mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen.

Kansallinen "Minun tietoni" -portaali (MyData) tuo oppijan kaiken tiedon elinikäisesti hänen käyttöönsä. Tieto luo pohjan ohjaukselle, neuvonnalle, osaamisen tunnistamiselle ja opiskelijan niin halutessa myös työnhaulle (Hakeutuminen & ilmoittautuminen, Oppijan MyData ja osaamisportfolio)

1.1 Johdanto

Omadata käsitteenä on tullut hiljalleen laajempaan käyttöön viime vuosikymmenen puolesta välistä lähtien. Sen sovelluksia on kuitenkin edelleen vähän. MyDatasta enemmän ks. esim. LVM:n mietintö *MyData – johdatus ihmiskeskeiseen henkilötiedon hyödyntämiseen*, Poikola et al. 2018.

Digivisio ei vielä sen kummemmin määrittele mitä siinä tarkoitetaan omadatalla. Mahdollisten esteiden tunnistaminen jää siten tässä vaiheessa vielä jossain määrin yleiselle tasolle. Seuraavissa kappaleissa on kuitenkin yritetty hahmotella olennaisimpia kysymyksiä Digivisiossa ratkaistavaksi. Nämä eivät ole sääntelyn esteitä, mutta vastausten pohjalta tehtävät ratkaisut voivat sellaisia sisältää.

Tiivistetysti omadatassa ei ole hankaluuksia korkeakoulun sisällä. Keskeisimmät esteet ovat henkilötietojen siirrossa korkeakoulujen välillä, jos niitä ei luovuteta oppijan suostumuksella.

Omadatan osalta yleisiä ratkaistavia kysymyksiä ovat ainakin:

- Mitä oppijan omadataan kuuluu vuonna 2021? Mitä omadataan pitäisi sisältyä Digivision konkretisoituessa?
- Ennen rajauksia ja fokusointia omadatalla on suuri haarukka. Oppijan omadata omadata voi sisältää laajimmillaan esimerkiksi hyvinvointitietoa tai rajautua puhtaasti oppimiseen ja suoritukseen.

- Rajaukset vaikuttavat myös siihen missä vaiheessa mahdollisia lainsäädäntömuutoksia tarvitaan vai tarvitaanko lainkaan.
- Kerätäänkö pelkkää dataa tai erilaisia datansirpaleita vai johdetaanko datasta tietoa esimerkiksi onko omadata tietoa osaamisesta? Mitä on tieto osaamisesta?
- Edellyttääkö tietojen hyödyntäminen muissa palveluissa oppijan omaa aktiivista toimintaa? (Tieto luo pohjan ohjaukselle, neuvonnalle, osaamisen tunnistamiselle ja haluttaessa myös työnhaulle.)
- Tietojen omistajuuskysymysten epäselvyys.
  - Liittyy olennaisesti myös tulevaan ratkaisuun.
  - Kenen omadata lopulta on? Korkeakoulun vai oppijan ja millaisia vaikutuksia omistajuudella on.
  - Onko Minun tietoni -portaalissa korkeakoulun käyttöliittymä analyyseja varten?

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Johdantoon vastattiin laajasti ja monesta näkökulmasta tarkastellen Digivision omadata-tavoitteita laajemminkin kuin pelkästään säädösten kannalta. Vaikka korkeakoulujen autonomian vuoksi paljon Digivision piiriin kuuluvista asioista voidaan päättää korkeakouluissa on tarpeetonta käyttää korkeakoulukohtaiseen päätöksentekoon ja valmisteluun aikaa. Tavoitteena tulee olla joka tapauksessa yhteinen lopputulema. Valtakunnallinen sääntely ja yhdessä toteutettu valmistelu varmistavat luotettavammin maaliin pääsyn.

Yliopiston tehtävien ja tavoitteiden näkökulmasta, kuten yliopistolain 40.3 §, on kannattavaa, että opiskelijalla on mahdollisuus sujuvaan ja joustavaan opiskeluun kotiyliopiston lisäksi sen ulkopuolella. Jotta opiskelijan tuottamaa ja opiskelijan opinnoissa tuotettua tietoa pystytään hyödyntämään täysimääräisesti, tulee varmistaa sen sujuva kerääminen, käsittely ja hyödyntäminen eri korkeakoulujen välillä.

Digivision tavoitteita on vielä hankala hahmottaa, mm. mitä käyttötarkoituksia oppijan omadatalta on, onko se oppijan omaan käyttöön vai onko se riittävän luotettavaa, että sitä voidaan hyödyntää opiskelijavalinnoissa ja työnhaussa?

Aivan olennaisena nähtiin perinpohjainen määrittely ja suunnittelu. Tällä hetkellä liikutaan vielä tavoitetasolla eivätkä vastaajat sen vuoksi pystyneet ottamaan yksityiskohtiin kantaa. Ensin täytyy tunnistaa tiedot, joita on tarpeellista korkeakoulujen välillä siirtää. Samoin omadata käsitteenä on määriteltävä selvästi työn alussa, jotta kaikki toimijat pystyvät ymmärtämään kontekstia ja ilmiötä paremmin. Tarkoitetaanko sillä myös osaamisdataa? Mitä tietoa tavoitteiden toteuttamiseksi on tarve koota, miten halutaan toimia sen kokoamisessa, miten sitä halutaan hyödyntää Digivisiossa ja laajemmin?

Ehdotettiin esimerkiksi rajausta liikkeelle pääsemiseksi vain oppimiseen ja suorituksiin. Olemassa olevien ja tavoiteltavien käyttötapausten tai käyttäjätarinaluonnosten pohjalta olisi helpompi priorisoida ja keskustella siitä, miten Omadatan kanssa lähdetään liikkeelle ja mitä tietoja ensi vaiheessa on tarpeen kerätä. Myöhemmin skenaariotyön kautta voidaan omadataa vaiheittain laajentaa.

Omadatan määrittelyn lisäksi määrittelyä kaippaa myös se missä omadataa hyödynnetään? Ovatko alussa houkuttelevimmat käyttökohteet raportointityyppisiä vai esim. opintojärjestelmiin liittyviä.

Odotetusti tietosuojakysymykset ja niiden tyydyttävä ratkaiseminen on monen vastaajan mukaan edellytys Digivisiohankkeen ja minun tietoni -palvelun onnistumiselle. Tietosuojasta lisää seuraavassa luvussa. Tietosuoja sivuaa myös palvelun tietoturva. Mikäli tietojen poimiminen valtakunnallisesta rekisteristä tehdään liian helpoksi tietovuodon riski on suuri huolimatta siitä, että kaikki tehdään laillisesti ja oikein. Jos esimerkiksi kolmannen osapuolen sovelluksille voi antaa luvan omien tietojensa käyttöön, saattaa huomaamattaan jakaa merkittävästi enemmän kuin on tarkoittanut. Kaiken datan ollessa oppijan hallinnassa tiedot voivat helposti päätyä kansainvälisten toimijoiden haltuun. Tiedon luovuttamisen yksityiskohdat on tästäkin näkökulmasta mietittävä erittäin tarkasti.

Useissa vastauksissa sivuttiin omadatan omistajuutta: "Kenen omadata lopulta on?". Onko se yhteiskunnan, korkeakoulujen vai oppijan ja millaisia seurauksia erilaisilla vaihtoehdoilla on. Riippumatta päätöksestä omistajuuden tulee olla selvä. Omistajuus riippuu myös omadatan määritelmästä ja siitä mitä kaikkea sen katsotaan sisältävän. Erilaisten tietojen omistajuus voi olla myös eri tahoilla. Esimerkkeinä mainittiin tekijänoikeuden suojaamat materiaalit, korkeakoulun omistama data, oppijan itsensä omistama data, tai näistä tiedoista jalostettu data. Myös ajallinen näkökulma otettiin esille. Tietojen säilyminen ja omistajuus opinto-oikeuden päättyessä. Toisaalta todettiin myös: "*Juridisesti tietoja/henkilötietoja ei lähtökohtaisesti "omisteta". Yliopistomaailmassa ymmärretään usein toisin ja tämä aiheuttaa paljon sekaannuksia. Käsitteiden tulisi olla kunnossa ja määriteltyinä*".

Käytännön asioista huomionarvoista on oppijan tunnistaminen ja oppijaan liittyvät tunnisteet. Suomalaisilla opiskelijoilla on valtakunnallinen opiskelijatunnus ja sen rinnalla toinen tunnus korkeakoulujen järjestelmissä. Onko opiskelijalla jatkossa vain yksi valtakunnallinen tunnus? Jatkuvan oppimisen ohella kysymys koskettaa myös kansainvälisiä opiskelijoita ja on ratkaistava ettei korkeakouluissa ryhdytä tekemään päällekkäistä työtä.

Muita yksittäisiä huomioita lainauksina vastauksista:

*Jos oppija voi periaatteessa poimia opintoihinsa mitä vain mistä vain, mutta korkeakoulut voivat kuitenkin kieltäytyä ottamasta oppijaa opintojaksoilleen määräsyihin vedoten tai joillain valintamenettelyillä, Digivision ideaalinen kuva ei pidä sellaisenaan paikkaansa ja ruokkii vääriä odotuksia. **Mikä on tutkinto-opinto-oikeuden rooli 2030** – on syytä kirkastaa realistinen näky tulevaan. Tarkoittaako tutkinto-ohjelman opiskelijaksi hyväksyminen tiettyyn korkeakouluun vuonna 2030 sitä, että siihen yhteisöön pääsee jäseneksi, saa suorittaa tutkinnon siellä ja saa ohjausta juuri sieltä ja muualla käydään sitten vierailija-oppijana?*

Opiskelijan suostumukseen liittyvä datanhallinta tulee olla selkeää ja läpinäkyvää. Suostumuksen antamiseen on oltava yksinkertainen järjestelmä. Opiskelijan tulee myös ymmärtää, mihin suostumus johtaa ja missä kohtaa sitä tarkastellaan. Suostumuksen pyynnön näkökulmasta tulee mieltä opiskelijakeskeistä toimintamallia, koska nyt fokus on järjestelmissä ja korkeakoulujen välisessä toiminnassa.

Digivisiossa olisi hyvä ottaa huomioon oppijan omadatan hyödyntäminen laajemminkin kuin vain koulutussektorilla. Erityisesti TE-palvelut ja Kela olisi tärkeää saada mukaan

tuomaan esiin tarpeita heidän näkökulmastaan. Kyseiset toimijat hyödyntävät oppijan koulutus dataa vain sirpaleisesti eivätkä kokonaisuutena, joka edistäisi oppijan osaamisen kehittymistä merkittävästi enemmän.

Määritellä pitää, mitkä ovat tietoja, joita korkeakoulu siirtää kopiona eli viranomaistoimintansa vuoksi säilyttää myös itse pysyvästi tai määräajan ja mikä on tietoa, joka siirretään opiskelijan omadataan. Omadatassa tietojen siirtäminen ja saatavuus voi perustua suostumukseen (opiskelijan lupaan) tai lainsäädännön määräykseen nykyisen tai muutettavan lainsäädännön avulla. Kysymyksen ratkaisemiseksi pitää käydä järjestelmään liittyvä tavoitekeskustelu ja arvokeskustelu.

Millaisessa roolissa korkeakoulujen palvelut ja niiden ylläpito sekä opetuksen järjestäminen ovat tulevassa digivisio2030 toteutuksessa. Opiskelijalla on oikeus tehdä tietty tutkinto, onko se myös velvollisuus; opiskelijalla on oikeus saada ohjausta oppimisessa ja opintojen järjestämisessä, onko se myös jonkun velvollisuus?

Identiteetinhallinnan esiselvitys liittyy tämän kyselyn aihepiiriin tunnistautumisen ja valtuutusten osalta. Näitä ei ole vielä tarkasteltu.

Kerätyn datan käsittelyssä ja hyödyntämisessä tulee huolehtia siitä, ettei sitä käytetä automaattiseen päätöksentekoon (tekoäly tai algoritmit). Johtopäätösten tekemisessä on aina oltava vastuussa ihminen. Data voi tehdä opiskelijan toiminnasta yksinkertaistuksia, jotka voivat leimata opiskelijaa ja vaikuttaa hänen opintoihinsa negatiivisesti. Erityisesti negatiivisen tietoon tulee kiinnittää huomiota. Tiedon pohjalta voidaan perustellusti myös tukea opiskelijaa, kuten kohdentaa tukitoimia tai auttaa kurssien valinnassa.

1.2 Minun tietoni -portaali

Minun tietoni -portaalin toteuttamisvaihtoehdot määrittävät osaltaan mahdollisia eteen tulevia esteitä. Esimerkiksi:

- A. Ryhdytäänkö toteuttamaan kokonaisuutta, johon sisältyy itsenäinen tietokanta, käyttöliittymä sekä suostumuksenhallinta?
- B. Erotetaanko suostumuksenhallinta muusta kokonaisuudesta soveltaen ajatusta MyData-operaattorista, jota em. LVM:n raportissa on kuvattu? Omat tiedot eivät kulje operaattorin kautta.
- C. Rakennetaanko erillistä tietokantaa vai tuodaanko tiedot vain jollain tavalla henkilön tarkasteltavaksi dynaamisesti tämän minun tietoni -portaalin käyttöliittymään.
- D. Ovatko omat tiedot vain ja ainoastaan oppijan itsensä hallittavissa ja käytettävissä vai hyödyntävätkö muutkin toimijat varannon tietoja omilla perusteillaan ja ilman oppijan suostumusta?

Voiko nykyisen lainsäädännön puitteissa perustaa kohdan A mukaisen palvelun korkeakoulujen yhteistyönä vai onko siitä suoraviivaisempaa säätää?

Toisaalta kohdan C tapauksessa erillistä lainsäädäntöä ei välttämättä tarvita, koska erillistä tietovarantoa ei ole.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Korkeakoulujen omia sääntöjä ei pidetty esteinä minun tietoni -portaalin toteuttamiselle. Hankkeessa pitäisi muodostaa kuitenkin yhteinen tahtotila, jotta säädöksiä tulkitaan yhdenmukaisesti.

Toteuttamisvaihtoehtoihin ei juuri otettu kantaa. Vastauksissa painottui voimakkaasti yksityiskohtaisen määrittelyn tarve: Mitä omadatalta tarkoitetaan ja mitä minun tietoni -portaalin pitäisi tuottaa? Halutaanko cv-pankki, virtuaalinen opinto-ohjaaja vai elinikäinen portfolio. Liiallinen keskittyminen teknisiin ratkaisuihin nähtiin tässä vaiheessa aikaiseksi. Katse olisi hyvä kääntää palvelun käyttäjilleen tuomaan lisäarvoon. On kuitenkin huomioitava, että korkeakoulut eivät voi kaikkea historiatietoa Omadataan. On sovittava jokin ajankohta, jonka jälkeisen oppimisdatansa oppija saa käyttöönsä.

Tarkoituksenmukaista ei ole rajoittaa tiedon hallintaa ja käytettävyyttä vain oppijalle itselleen. On keskeistä määrittää tarkasti kuinka muut toimijat voivat hyödyntää dataa ja kuinka omadatan edellyttämä suostumus varmistetaan.

Tietosuojakysymykset korostuivat:

- EU:n GDPR on otettava huomioon alusta loppuun saakka. Hanketta on dokumentoitava ja arvioitava tietosuojan näkökulmasta säännöllisesti. Tietosuoja ei suoraan estä toteuttamista.
- Hankkeen onnistuminen edellyttää asiantuntevaa tietosuoja-resurssia ja siksi siihen olisi syytä hankkia pysyvä tietosuoja-asiantuntija. Korkeakoulujen asiantuntijat eivät tällaista pysty tekemään oman työnsä ohessa.

1.3 Minun tietoni -portaalin tietosisältö

Visio ei vielä tässä vaiheessa suoraan yksilöi mitä oppimisdatalla ja profiililla tarkoitetaan. Sen vuoksi tässä vaiheessa oletetaan tietojen tarkoittavan vähintään erilaisia opiskelijan perustietoja, hakutietoja, suoritustietoja, osallistumisia, tutkintoja, pätevyyskysymyksiä jne.

Portaalissa osa tiedoista on ”muodollista” eli syntyy oppijan toiminnan tuloksena ja todentaa opiskelijan etenemisen opinnoissaan. Tällaista tietoa ovat erilaiset kurssisuoritukset, tutkinnot, hakujen tulokset jne. Tiedot voivat olla myös ilmoittautumisia, hakemuksia jne. Se on luonteeltaan yleensä ajassa taaksepäin katsovaa.

Toiseksi oppimisdata voi olla opiskelijan opintosuunnitelmia jne. opintojen etenemiseen liittyvää tietoa. Kolmanneksi oppimisdata voi olla myös jatkuvasti opintojen yhteydessä syntyvää dataa, joka ei suoraan näy lopullisissa suoritustiedoissa. Esimerkiksi kurssin etenemiseen liittyvää dataa tai tietoa joka syntyy algoritmien päätellessä opiskelijan etenemistä suhteessa muihin eli analytiikkaa. Tällainen data liittyy opiskelijaan, mutta on johdettua/laskettua opiskelijan omasta toiminnasta.

Tiedot ovat henkilötietoja ja sen tyyppistä, joiden tarkastelu edellyttää vahvaa tunnistautumista. Sen tietosisällöstä johdetaan myös uutta tietoa.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Näkemykset hajaantuivat toisaalta tulevaisuuden visioihin ja toisaalta konkretiaan, joka on saavutettavissa lähitulevaisuudessa. Tarkemman määrittelyn puuttuessa ei tietosisällön luomiin vaatimukseen pystytty ottamaan kantaa. Useammassa vastauksessa korostui tarkan määrittelyn ohella sisällön rajaaminen oppimiseen ja suoritukseen. Käyttö voi muodostua hankalaksi, jos omadataan voi oppijan oman kiinnostuksen mukaisesti liittää rajattoman

määrän tietoa osaamisestaan. Onkin mietittävä onko tarkoituksenmukaista kerätä portaaliin opintosuunnitelmia ja muita opintojen etenemiseen liittyviä tietoja. Tätä tietoa voidaan pitää myös arkaluonteisena, joka esiin tullessaan voi olla haitallista opiskelijalle.

Kaivattiin myös tarkempaa määrittelyä siihen mitä oppimisdatalla tarkoitetaan. Tähän liitettiin analytiikan ja algoritmien käyttö ja niiden edellyttämät vahvat tunnistautumiset ja uusi lainsäädäntö.

Mikäli päätetään syventyä oppimisessa syntyvään dataan, tarvitaan tietovarantojen yhteneväistä rakenteiden luomista sekä tietojärjestelmien kehittämistä niitä tukevaksi. Vaatimukset muistuttavat tiedonhallintakarttaa, koska Digivision tavoitteet ovat osin samansuuntaisia kuin tiedonhallintalaissa.

Tietosisältöön liittyen tuotiin esiin myös pedagoginen autonomia ja opetuksen monimuotoisuus sillä opetuksessa käytetyt pedagogiset ratkaisut vaikuttavat muotoon, jossa oppijan dataa tuotetaan. Kaikki ei ole digitalisoitavissa (esimerkiksi näyttösuoritukset jne.), joka puoltaa tietosisällön rajaamista helpommin määriteltäviin ja kaikille yhteisiin sisältöihin.

Tietosisältöjä mietittiin myös konkreettisesti:

Erityisen hyödyllistä olisi keskittyä erilaisten suoritusmerkkien ym. vastaavien harmonisointiin kansallisesti, jolloin siihen pohjautuvaa palveluakin voisi rakentaa. Tämä tarkoittaa kurssisuoritusten pilkkomista pienempiin osaamisen tunnistamisen osioihin siten, että ne ovat kansallisesti samaa tarkoittavaa. Tämä tukisi hyvin myös ristiinopiskelua ja vähentäisi siihen liittyvää byrokratiaa.

1.4 Tietojen luovutus Minun tietoni -portaaliin

Yleisesti ottaen on keskusteltava yksityiskohtaisemmin tietojen luovuttamisen ja omadatan suhteesta. Millaisissa rajoissa edetään? Osaamistieto pitää saada liikkumaan toimijalta toiselle, mutta pystyykö sitä tekemään oppijan suostumuksella (=luovuttamana).

Pidemmillä aikavälillä portaaliin todennäköisesti halutaan myös tietoa korkeakoulusektorin ulkopuolella suoritetuista opinnoista, tutkinnoista, sertifiikaateista jne. sekä mahdollisesti myös muusta osaamisesta (täydennyskoulutuskeskukset, vapaa sivistystyö, jne.) Tällöin on ratkaistava useita kysymyksiä liittyen tietojen luovuttamiseen.

- Onko oppija aktiivinen toimija? Hän voi halutessaan noutaa tiedot koulutuksentarjoajilta (pull). Tietojen lataaminen perustunee silloin oppijan omaan suostumukseen.
- Siirtävätkö toimijat (push) tiedot portaaliin oppijan tietämättä, jolloin ne ovat tarjolla hänen tarvitessa niitä? Mikä tällöin on peruste tietojen siirrolle? Vai tullaanko Koski-palvelua laajentamaan näiltä osin, jolloin tiedot saisi kohdan 3.4.2 mukaan.

Seuraavissa alaluvuissa oletetaan kohdan 3.1 kohdan A mukainen ratkaisu.

1.4.1 Korkeakoulujen opintotietojärjestelmät

Tietojärjestelmien tietosisältö on laajempi kuin mitä niistä luovutetaan tietoja Koski-tietovarantoon. Mikäli Minun tietoni -portaaliin tarvitaan Koskea enemmän tietoja, on ne luovutettava korkeakoulujen omista tietovarannoista.

Vaikka kyseessä ovat opiskelijaan itseensä liittyvät tiedot oikeusperuste tietojen luovuttamiseksi Minun tietoni -portaaliin ei välttämättä ole selvä. Jos tiedot on kerätty

opintotietojärjestelmään korkeakoulun perustehtävien mukaisesti, tietosuoja-asetuksen mukainen oikeus siirtää omat tietonsa järjestelmästä toiseen ei ole voimassa. Kun on selvillä mitä tietoja opintotietojärjestelmästä luovutetaan on yhdessä päätettävä ainakin:

- Millä edellytyksillä henkilön tietoja voidaan luovuttaa rekisteröidylle itselleen käytettäväksi Minun tietoni -portaalissa. Voisiko olla mahdollista kuitenkin hyödyntää suostumusta vai onko niin, että aitoa suostumusta ei voi antaa.
- Mihin oikeustoimeen luovutus perustuu? Voiko tässä yhteydessä käyttää esimerkiksi rekisteröidyn suostumusta vai tarvitaanko jokin muu peruste. Tässä kohdassa tulee kyse mahdollisesta lainmukaisesta perusteesta, jota varten voidaan tarvita uutta sääntelyä.
- Huolehdittava siitä, että opiskelija voi vapaasti hyödyntää luovutettavia tietoja Minun tietoni -portaalissa.
- Kuka omistaa luovutetut tiedot? Ovatko ne portaalissa täysin oppijan omassa hallinnassa? Tässä tapauksessa on käyttäjille tehtävä selväksi, ettei hänellä ole (?) nykyistä enempää vaikutusvaltaa alkuperäisissä lähteissä oleviin tietoihin.

1.4.2 Koski-tietovaranto

Koski-tietovarannon luovutuspalvelun kautta henkilö saa käyttöönsä palvelussa olevat tietonsa ja voi jakaa tietojaan muille toimijoille antamalla suostumuksensa. Minun tietoni -portaalin kannalta yksi mahdollisuus olisi hyödyntää Kosken luovutuspalvelua ja siirtää sen avulla opintotiedot portaaliin. Tiedot siirtyisivät silloin vain opiskelijan omalla suostumuksella, mutta suostumus täytyy antaa Koski-palvelussa.

- Onko luovutuspalvelun kautta tällä hetkellä mahdollista antaa toistaiseksi voimassa oleva suostumus, jonka perusteella tiedot päivittyisivät jatkuvasti Minun tietoni -portaaliin? (tai portaali hakisi tietoja aktiivisesti rajapinnasta).

1.4.3 Muut tietojärjestelmät

Luovutukset muiden toimijoiden järjestelmistä. Rajapintoihin liittyvä sääntely?

Työmarkkinoiden kehittyminen on käsitteenä vielä määrittelemättä, joten siihen liittyviä tietoja tai tiedon lähteitä ei ole tiedossa.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Jälleen edellytettiin yksityiskohtaisempaa määrittelyä ennen kuin kysymyksiin voi vastata tarkemmin. Kun tietosisältö on määritelty, pystyy paremmin ottamaan kantaa siihen mistä tiedot tulevat.

Tietojen luovuttamisesta pitäisi säätää lailla, jotta korkeakoulujen järjestelmistä lähtevälle tiedolle on lainmukainen perusta. Suostumusta käytettäessä on mietittävä erittäin tarkasti mitä se kattaa, muutoin tiedon käytössä tulee ongelmia. Useammassa vastauksessa puhtaasti suostumusperusteisesti toimivan kokonaisuuden nähtiin johtavan helposti ongelmiin, kun käsitellään tiedon luovuttamista minun tietoni -portaaliin. Toisaalta suostumus nähtiin myös tärkeänä kunhan toteutus säilytetään yksinkertaisena suostumuksensa antavalle opiskelijalle.

Esille tuotiin myös tiedon erilainen luonne. Toisaalta opiskelijan omadata ja toisaalta data, jota hyödynnetään analytiikan tuottamisessa ja jaetaan esimerkiksi korkeakoulujen kesken.

Minun tietoni -portaalin rooli tiedon lähteenä herätti ajatuksia mietittäessä korkeakoulujen viranomaisroolia sekä korkeakoulujen tiedonluovutuksia muille viranomaisille. Tässä

yhteydessä nostettiin esille digipalvelulaki, joka edellyttää rajapintojen käyttöä, jos tieto on saatavilla toisesta järjestelmästä.

1.5 Portaalien rekisterinpitäjäyys

Minun tietoni -portaalien tietokannasta (vaihtoehto A) muodostuu itsenäinen rekisteri, johon toimijat luovuttavat tietoja. Rekisterinpitäjäyys voi olla korkeakoulujen keskinäinen yhteisrekisteri tai rekisterinpitäjänä voi olla yksi taho (Koski-tietovarannon tapauksessa rekisterinpitäjä on Opetushallitus). Palvelun arkkitehtuuri vaikuttaa myös tähän kysymykseen.

Rekisterinpitäjäyden määrittely, kun oppijalla on täysi valta omiin tietoihinsa voi edellyttää jonkin verran miettimistä.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Kunhan arkkitehtuurista ja toteuttamistavasta tiedetään riittävästi voidaan tunnistaa mikä tai mitkä tahot yhdessä päättävät henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista. Selvimpänä jo tässä vaiheessa pidettiin vaihtoehtoa, jossa portaalilla on yksi rekisterinpitäjä. Esimerkkinä mainittiin Koski-palvelu.

1.6 Tietojen luovutus Minun tietoni -portaalista

Riippumatta kohdassa 3.1 valitusta toteutustavasta visio antaa ymmärtää, että tietojen luovuttamisesta portaalista päättää yksinomaan oppija itse omalla suostumuksellaan.

Keskusteluissa on kuitenkin herännyt kysymys halutaanko portaalien tietoja käyttää myös muutoin esimerkiksi korkeakoulun analytiikassa. Puhtaassa suostumusmallissa oppijalla on aina mahdollisuus estää tietojen luovuttaminen.

- Tieto on joka tapauksessa sillä korkeakoululla, jossa opinnot on suoritettu. Mutta mikäli Digivision myötä oppijat suorittavat opintoja hajautetusti useissa korkeakouluissa, jokaiselle korkeakoululle jää vain osa oppijadatasta. Jos vain omassa korkeakoulussa säilytetty data on käytössä analytiikkaan, on sillä todennäköisesti heikentäviä vaikutuksia analyysien laatuun.
- Miten ja millä perusteilla muissa korkeakouluissa syntyneitä dataa voi luovuttaa tutkintokorkeakoululle? Tai vastaavasti toisinpäin. Suostumuksella tieto saadaan virtaamaan – mitä käy kun suostumus perutaan?

Mydata-operaattorimallissa suostumusten hallinta on erotettu lähdetietovarannoista, joka tekee mahdolliseksi useamman operaattorin käytön tai peräti operaattorien kilpailuttamisen.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Tietojen luovuttaminen ja käsittely on luonnollisesti sovittava jäsenten kesken ja luotava yhteiset pelisäännöt. Ennen tätä on tiedettävä miten ja missä muodossa Digivisio tulee toimimaan. Muutamassakin vastauksessa tuotiin esille portaalien tietojen käyttäminen korkeakoulun omassa tai laajemmassa valtakunnallisessa analytiikassa. Myös tässä nousee esille lakisääteiset perusteet, koska puhtaassa suostumusmallissa tietojen luovuttaminen tällaisiin tarkoituksiin ei ole kattavasti mahdollista (=oppijalla on aina mahdollisuus estää tietojen luovuttaminen).

Tietojen luovuttamisessa omien tietojen käyttö ja analytiikka katsottiin järkeväksi erottaa kahdeksi eri osa-alueeksi, koska käyttötarkoitukset ovat erilaiset. On suhteellisen selvä lähtökohta, että henkilö omistaa omadatassa olevan tiedon ja voi omalla suostumuksellaan jakaa sitä eteenpäin. Suostumus ei kuitenkaan voi olla tietojen käsittely- tai siirtooperuste puhuttaessa tiedon hyödyntämisestä analytiikan luonnissa tai tietojen siirrossa korkeakoulujen kesken tai eri viranomaistahoille.

1.7 Tunnistautumisesta portaaliin

Portaalin tietosisältö ja suostumuksen antaminen tietojen luovuttamiseen edellyttää vahvaa tunnistautumista. Tässä kohdassa on paljon yhtymäkohtia identiteetinhallinnan kokonaisuuteen ja yhtenä keskeisenä huomioon otettavana asiana on ulkomaalaisten tunnistautuminen palveluun.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Tunnistautumisessa tuotiin erityisesti esille kysymys ulkomaisista opiskelijoista ja siitä kuinka he voivat tunnistautua jo ulkomailla ollessaan. Heidän osaltaan tunnistautumisen on oltava sujuvaa.

Lisäksi mainittiin vahva tunnistautuminen järjestelmää käytettäessä ”oman organisaation sisällä”, jolloin suomi.fi-tunnistautumista ei voi käyttää. Vaihtoehdoksi jäänee kaupallisten ratkaisujen käyttäminen.

Hankalia ratkaistavia kysymyksiä on toki jo suomalaisten oppijoiden tunnistautumisessa:

Yhdellä henkilöllä voi olla käytössään useita henkilökohtaisia opiskelijanumeroita/tunnisteita. Tietojen tuominen yhden oppijaid:n alle edellyttää jo todella varhaisessa vaiheessa henkilölle syntyvää yhteistä oppijaid:tä. Luotettavan tunnistautumisen luominen portaaliin määrittää myös suoraan sitä, millaisia tietoja portaaliin on mahdollista tuoda. Jos tunnistautuminen jää epävarmaksi, portaalin tietosisällön on oltava lähtökohtaisesti julkista (suoritetut kurssit, tutkinnot) tai muutoin ei-arkaluontoista.

1.8 Palvelun arkkitehtuuri

Omadatan ytimessä on suostumuksenhallinnan lisäksi toimijoiden väliset sujuvat ja yhteentoimivat tietovirrat sekä niihin liittyvät yhdenmukaiset rajapinnat. Tällä hetkellä ei ole olemassa sääntelyä, jonka puitteissa korkeakoulujen yhteiset palvelut tulisi suunnitella.

Tiedonhallintalaki käsittelee sähköisiä rajapintoja ja edellyttää niiden hyödyntämistä viranomaisten välisissä tiedonsiirroissa. Korkeakoulut on rajattu tiedonhallinnan julkisen ohjauksen (luku 3) ulkopuolelle eikä niitä sen vuoksi koske yhteentoimivuuden yhteinen ohjaus eikä tiedonhallintakartta.

Asiat kuuluvat korkeakoulujen autonomian piiriin, joten yhteisistä arkkitehtuurimäärityksistä on sovittava sitovasti keskenään. Muutoin tiedonkeruulla ei saada tietolähteistä yhdenmukaista tietoa.

Voi todeta, että lainsäädännöllisiä esteitä ei yhteentoimivuuden toteutumiselle – sen sijaan esteitä voi syntyä sääntelyn puutteesta.

NÄKEMYKSET KORKEAKOULUJEN KYSELYSTÄ

Yhteinen arkkitehtuuri nähtiin tiedonkeruun edellytyksenä. Tiedon aito hyödyntäminen ja vertailukelpoisuus edellyttävät korkeakouluilta yhteisiä toimintatapoja ja sitovia ohjeistuksia. Palvelun arkkitehtuurista onkin päätettävä yhdessä valtakunnallisesti vaikka nämä asiat kuuluvatkin korkeakoulujen autonomian piiriin. Mainittiin tärkeys pitää arkkitehtuurityön käytännönläheisellä tasolla ja sen tuoma konkreettinen hyöty opiskelijoille ja korkeakouluille. Se edesauttaa korkeakoulujen halukkuutta osoittaa resursseja arkkitehtuurityöhön.